

ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ФИЗИКЕ УЧЕНИКА СРЕДЊИХ ШКОЛА
ШКОЛСКЕ 2020/2021. ГОДИНЕ.

I разред

Друштво физичара Србије и Министарство просвете
науке и технолошког развоја Републике Србије
ЗАДАЦИ-БЕТА КАТЕГОРИЈА*

ОКРУЖНИ НИВО
20. фебруар 2021.

1. Два тела, занемарљивих маса и димензија, истовремено почињу да се крећу у хоризонталној равни из тачака А и В које се налазе на растојању L , брзинама једнаких и константних интензитета v . Тела се крећу праволинијски, у међусобно нормалним правцима, у смеровима као што је приказано на слици 1. Одредити после колико времена, од почетка кретања тела, ће растојање између њих бити минимално и одредити колико оно износи. Тела током кретања не мењају правце и смерове кретања, као ни интензитета брзина. Величине L и v су познате. [20 поена]

2. Пројектил је испаљен са подлоге брзином интензитета $v_0 = 5 \text{ m/s}$ под углом $\alpha = 60^\circ$ у односу на хоризонталу. Дуж његове путање постављене су три препреке P_1 , P_2 и P_3 (видети слику 2). Висина препреке P_1 износи $h_1 = 0,8 \text{ m}$, висина препреке P_2 износи $h_2 = 1 \text{ m}$ и висина препреке P_3 износи $h_3 = 0,5 \text{ m}$. Препреке P_1 , P_2 и P_3 су постављене редом на растојањима $x_1 = 0,5 \text{ m}$, $x_2 = 1,2 \text{ m}$ и $x_3 = 2 \text{ m}$ од тачке А (слика 2). Препреке P_1 , P_2 и P_3 истовремено започињу спуштање одређеним равномерним брзинама, у тренутку када се пројектил испали. Одредити минималне брзине спуштања сваке од препрека да би пројектил успешно стигао до тачке В без удара у неку од препрека. Занемарити дебљину препрека. [20 поена]

3. На непокретну стрму раван нагибног угла $\alpha = 30^\circ$ постављена су два тела маса $m_1 = 1,5 \text{ kg}$ и $m_2 = 1 \text{ kg}$, тако да се суседним странама додирују (слика 3) и потом се пуне да се слободно крећу. Коefицијент трења између стрме равни и тела масе m_1 износи $\mu_1 = 0,3$. Коefицијент трења између стрме равни и тела масе m_2 износи $\mu_2 = 0,5$.

а) Одредити интензитета убрзања тела m_1 и m_2 у односу на непокретну стрму раван. [10 поена]

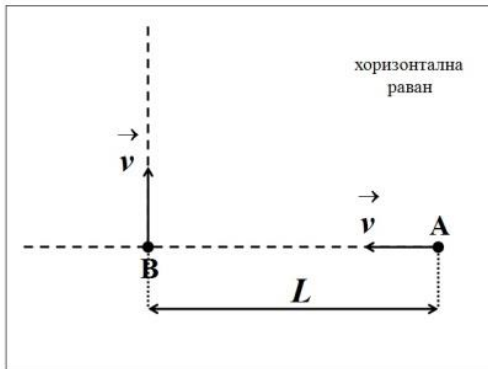
б) Одредити интензитета убрзања тела у односу на непокретну стрму раван, као и интензитет силе интеракције између тела током кретања, уколико им заменимо места при постављању на стрму раван. [10 поена]

4. На котур унутрашњег полупречника r и спољашњег полупречника R постављене су две круте, дугачке, паралелне и хоризонталне даске (слика 4). Одредити брзину центра масе котура и угаону брзину ротације котура (око осе која пролази кроз центар котура и нормална је на основу котура), ако даске почну да се крећу брзинама константних интензитета v_1 и v_2 као што је приказано на слици 4. Све величине наведене у задатку сматрати познатим. Котур не проклизава у односу на даске. Додатно, одредити и смер ротације котура у следећа два случаја : а) $v_2 > v_1$ и б) $v_2 < v_1$. [20 поена]

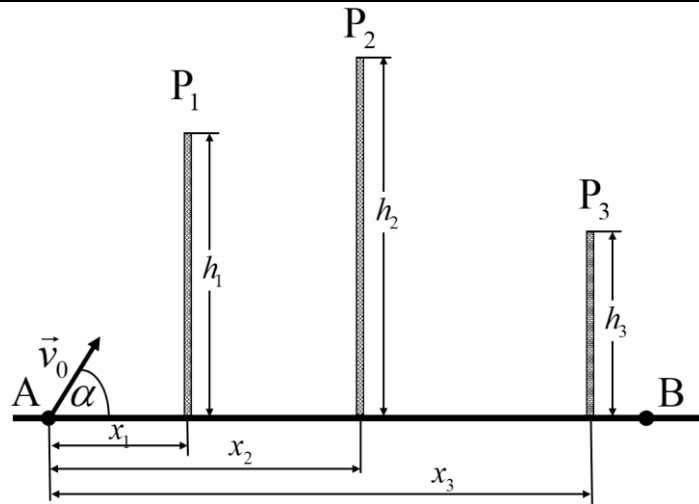
5. У систему са слике 5 одредити интензитета убрзања тела $m_1 = 2 \text{ kg}$ и $m_2 = 9 \text{ kg}$ у односу на непокретни координатни систем xOy . Маса котурова, масе неистегљивих нити, и све силе трења и отпора у систему занемарити. Нити су у сваком тренутку затегнуте и у вертикалном положају. [20 поена]

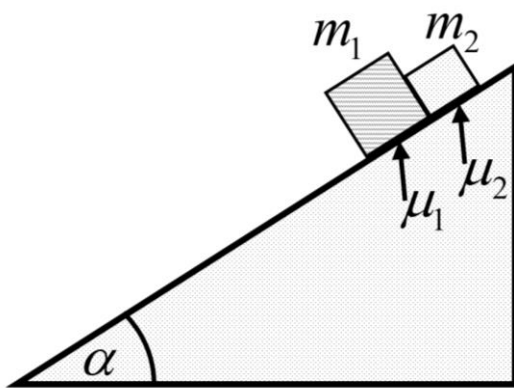
ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ФИЗИКЕ УЧЕНИКА СРЕДЊИХ ШКОЛА
ШКОЛСКЕ 2020/2021. ГОДИНЕ.

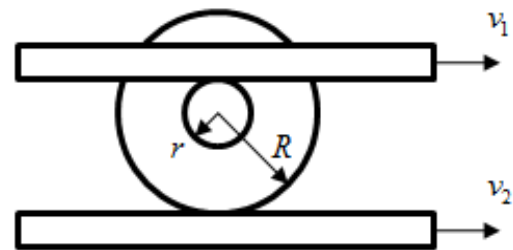
слика 1

слика 2

слика 3

слика 4

У задацима 2, 3 и 5 узети да је убрзање силе Земљине теже је $g = 9,81\text{m/s}^2$.

Решења свих задатака треба јасно образложити са јасно дефинисаним физичким законима и величинама које користите приликом решавања задатака. Нарочито дефинисати ознаке које уводите а које нису уобичајене.

* У бета категорији такмиче се ученици који похађају одељења која раде по програмима гимназија општег типа, специјализованих гимназија за области које нису математика и физика, средњих стручних школа и уметничких школа.

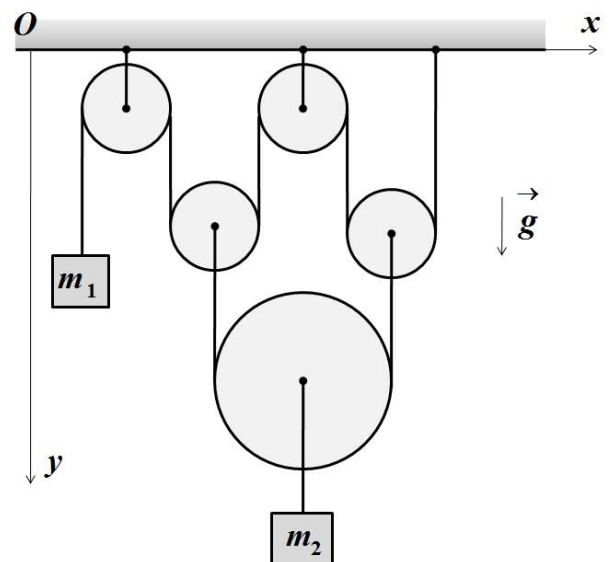
Задатке припремили: 1,4,5 Владимир Чубровић, 2,3-Милош Адамовић и 3-Марко Милошевић, ПМФ Крагујевац

Рецензент: доц. др Саша Симић, ПМФ Крагујевац

Председник Комисије за такмичења ученика средњих школа:

доц. др Владимир Марковић, ПМФ Крагујевац

Свим такмичарима желимо успешан рад!

слика 5

I разред

Друштво физичара Србије и Министарство просвете,
науке и технолошког развоја Републике Србије
РЕШЕЊА-БЕТА КАТЕГОРИЈА*

ОКРУЖНИ НИВО
20. фебруар 2021.

1. Први начин. Растојање између тела у тренутку t је $l = \sqrt{v^2 t^2 + (L - vt)^2}$ [5п] и може да се прикаже у облику $l = \sqrt{(vt\sqrt{2} - L/\sqrt{2})^2 + L^2/2}$ [5п], тако да је растојање између тела минимално када је први квадратни члан под кореном једнак нули, тј. у тренутку $t_{\min}$ када је задовољена једнакост $vt_{\min}\sqrt{2} - L/\sqrt{2} = 0$, тако да је $t_{\min} = \frac{L}{2v}$ [5п], а минимално растојање износи $l_{\min} = L/\sqrt{2}$ [5п].

Други начин. Поставимо почетак непокретног координатног система у тачку В. Вектор релативне брзине другог тела (које започиње кретање из тачке А) у односу на прво тело (које започиње кретање из тачке В) је $\vec{v}_{\text{rel}}$, а интензитет релативне брзине је $v_{\text{rel}} = \sqrt{v^2 + v^2} = v\sqrt{2}$ [5п]. Дакле, друго тело се у односу на прво креће по правој линији (правац АС, смер од А ка С) брзином интензитета $v_{\text{rel}} = v\sqrt{2}$ (слика 1). Минимално растојање $l_{\min}$ између тела је у том случају једнако минималном растојању тачке В од правца АС (путање другог тела у односу на прво) тј. $l_{\min} = \overline{BC}$ и износи $l_{\min} = L/\sqrt{2}$ [5п]. Друго тело за време $t_{\min}$ пређе пут који је једнак $L/\sqrt{2}$ [5п], ($\overline{AC} = L/\sqrt{2}$), крећући се брзином интензитета $v_{\text{rel}} = v\sqrt{2}$, тако да је $t_{\min} = \frac{L}{\sqrt{2}} \cdot \frac{1}{v_{\text{rel}}} = \frac{L}{2v}$ [5п].

2. Коначне једначине кретања тела, које се у почетном тренутку налазило у координатном почетку, дуж x и y осе у случају косог хица у току времена су редом $x(t) = v_0 \cos \alpha \cdot t$ и $y(t) = v_0 \sin \alpha \cdot t - gt^2/2$. У случају када је $\alpha = 60^\circ$ претходне једначине имају облик $x = v_0 t/2$ [4п] и $y = \sqrt{3}v_0 t/2 - gt^2/2$ [4п]. Пројектил ће од почетка кретања прећи дуж x -осе растојање x_1 за време $t_1 = \frac{2x_1}{v_0} = 0,2\text{s}$ [1п], растојање x_2 за време $t_2 = \frac{2x_2}{v_0} = 0,48\text{s}$ [1п] и растојање x_3

за време $t_3 = \frac{2x_3}{v_0} = 0,8\text{s}$ [1п]. У тренутку t_1 пројектил ће се наћи у тачки (x_1, y_1) , где је

$y_1 = \frac{\sqrt{3}}{2}v_0 t_1 - \frac{gt_1^2}{2} \approx 0,67\text{m}$ [1п]. У тренутку t_2 , пројектил ће се наћи у тачки (x_2, y_2) , где је

$y_2 = \frac{\sqrt{3}}{2}v_0 t_2 - \frac{gt_2^2}{2} \approx 0,95\text{m}$ [1п]. У тренутку t_3 , пројектил ће се наћи у тачки (x_3, y_3) , где је

$y_3 = \frac{\sqrt{3}}{2}v_0 t_3 - \frac{gt_3^2}{2} \approx 0,32\text{m}$ [1п]. Минимални интензитет брзине којом се прва препрека треба равномерно спустити

износи $v_1 = \frac{h_1 - y_1}{t_1} = \frac{h_1}{t_1} - \frac{\sqrt{3}}{2}v_0 + \frac{gt_1}{2} \approx 0,65\text{m/s}$ [1+1п]. За другу препреку је минимални интензитет брзине

$v_2 = \frac{h_2 - y_2}{t_2} = \frac{h_2}{t_2} - \frac{\sqrt{3}}{2}v_0 + \frac{gt_2}{2} \approx 0,11\text{m/s}$ [1+1п] и за трећу препреку је минимални интензитет брзине

$v_3 = \frac{h_3 - y_3}{t_3} = \frac{h_3}{t_3} - \frac{\sqrt{3}}{2}v_0 + \frac{gt_3}{2} \approx 0,22\text{m/s}$ [1+1п].

3. а) Једначине кретања тела су редом $m_1 a_1 = \frac{m_1 g}{2} - F_{r1}$ [2п] и $m_2 a_2 = \frac{m_2 g}{2} - F_{r2}$ [2п], где је $F_{r1} = \frac{\sqrt{3}\mu_1 m_1 g}{2}$ [1п] и

$F_{r2} = \frac{\sqrt{3}\mu_2 m_2 g}{2}$ [1п], одакле је $a_1 = \frac{g}{2}(1 - \sqrt{3}\mu_1) \approx 2,36 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$ [1+1п] и $a_2 = \frac{g}{2}(1 - \sqrt{3}\mu_2) \approx 0,66 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$ [1+1п] (слика 2а).

б) Уколико тела замене места, тело масе m_1 које има веће убрзање при независном кретању ће константно бити приљубљено уз тело масе m_2 и на њега ће деловати одређеном силом $\vec{F}_{12}$. Тада ће и прво тело деловати на друго

**ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ФИЗИКЕ УЧЕНИКА СРЕДЊИХ ШКОЛА
ШКОЛСКЕ 2020/2021. ГОДИНЕ.**

силом $\vec{F}_{21}$, где ће на основу III Њутновог закона важити $\vec{F}_{12} = -\vec{F}_{21}$, $F_{12} = F_{21}$ [2п] и притом ће им интензитети убрзања бити једнаки $a'_1 = a'_2 = a$, као на слици 2.б. Једначине кретања за овај случај гласе

$$m_2 a = \frac{m_2 g}{2} (1 - \sqrt{3} \mu_2) + F_{12} \text{ [2п]} \text{ и } m_1 a = \frac{m_1 g}{2} (1 - \sqrt{3} \mu_1) - F_{12} \text{ [2п]}, \text{ одакле је } a = \frac{g}{2} \left(1 - \sqrt{3} \frac{\mu_1 m_1 + \mu_2 m_2}{m_1 + m_2} \right) \approx 1,7 \frac{\text{m}}{\text{s}^2} \text{ [1+1п]} \text{ и}$$

$$F_{12} = \frac{\sqrt{3} g m_1 m_2 (\mu_2 - \mu_1)}{2(m_1 + m_2)} \approx 1 \text{ N [1+1п]}.$$

4. Претпоставимо да је смер ротације котура у смеру приказаном на слици 3. Тренутне брзине тачака А и В котура су редом $v_A = v_C + \omega R$ и $v_B = v_C - \omega r$. Како котур не проклизава по даскама важи $v_A = v_2$ и $v_B = v_1$ тј. $v_2 = v_C + \omega R$ [5п] и $v_1 = v_C - \omega r$ [5п]. Из последње две једначине добијамо да је угаона брзина ротације котура

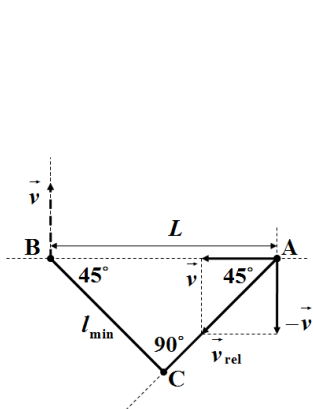
$$\omega = \frac{v_2 - v_1}{R + r} \text{ [3п]} \text{ и брзина центра масе котура } v_C = \frac{v_1 R + v_2 r}{R + r} \text{ [3п]}.$$

а) Ако је $v_2 > v_1$ следи да је $\omega > 0$, тако да је смер ротације котура у претпостављеном смеру [2п].

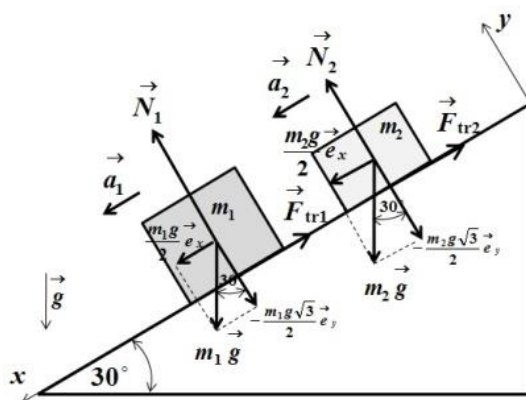
б) Ако је $v_2 < v_1$, следи да је $\omega < 0$, тако да је смер ротације котура у смеру супротном од претпостављеног [2п].

5. Једначине кретања тела у односу на непокретни координатни систем xOy су редом $m_1 a_{1y} = m_1 g - T$ [2п], $m_2 a_{2y} = m_2 g - 4T$ [4п]. Из услова неистегљивости нити важе редом следеће релације између помераја тела и дужина нити $y_1 + 2y_{k1} + 2y_{k2} - 4d + 4r\pi = L_1 = \text{const}$ [2п], $2y_{k3} - y_{k2} - y_{k1} + 2r\pi = L_2 = \text{const}$ [2п] и $y_2 - y_{k3} = L_3 = \text{const}$ [2п] (слика 4) (признати једначине иако не садрже чланове $-4d$, $4r\pi$ и $2r\pi$). Након што се изврше двоструке промене по времену последње три једначине, и пошто тела започињу кретања из стања мировања, веза између убрзања тела је $a_{1y} + 4a_{2y} = 0$ [4п]. Из претходних једначина добијамо $T = \frac{5m_1 m_2 g}{m_2 + 16m_1}$, $a_{1y} = \frac{4(4m_1 - m_2)g}{m_2 + 16m_1}$ [1п],

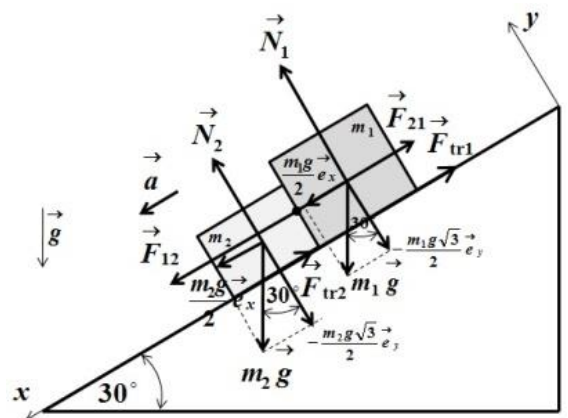
$a_{2y} = \frac{(m_2 - 4m_1)g}{m_2 + 16m_1}$ [1п]. Када се уврсте бројне вредности у последње две једнакости добија се $a_{1y} = -0,96 \text{ m/s}^2$ и $a_{2y} \approx 0,24 \text{ m/s}^2$. Дакле тело масе m_1 се креће вертикално навише убрзањем интензитета $a_{1y} \approx 0,96 \text{ m/s}^2$ [1п], док се тело масе m_2 креће вертикално наниже убрзањем интензитета $a_{2y} \approx 0,24 \text{ m/s}^2$ [1п].

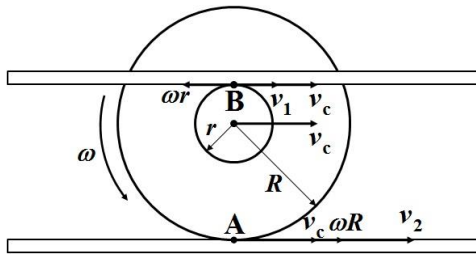
Слика 1

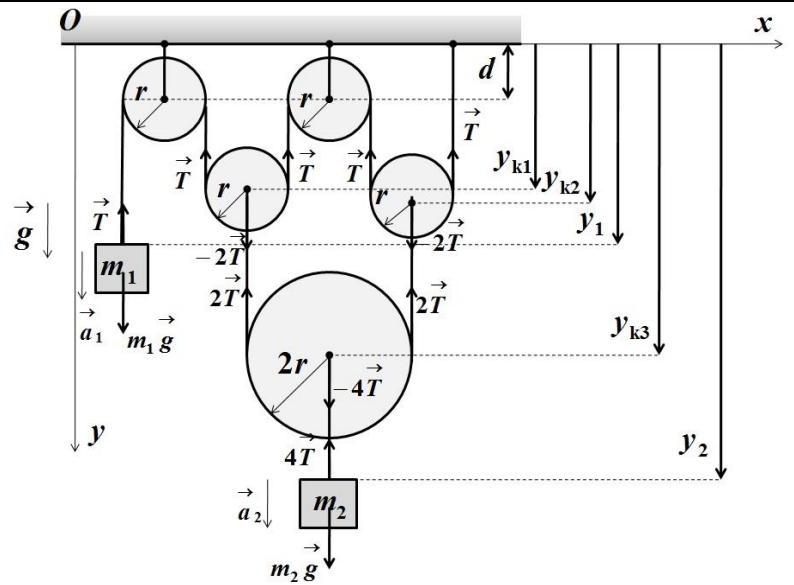
Слика 2.а

Слика 2.б

Слика 3

Слика 4

(У свим задацима признати и друге тачне начине решавања са еквивалентним начином бодовања)